

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

Кафедра майстерності актора

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з навчальної роботи

“ _____ ” _____ 20 ____ року

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

«Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу»)
(шифр і назва навчальної дисципліни)

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань – 02 Культура і мистецтво
(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність – 026 «Сценічне мистецтво»
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма: Акторське мистецтво драматичного театру та кіно _
(назва спеціалізації)

факультет Театрального мистецтва
(назва факультету)

Харків, ХДАК, 2019_ рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Харківська державна академія культури_

(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

О. В. Єрошенко, доцент кафедри майстерності актора, канд. мистецтвознавства, доцент

Обговорено та рекомендовано до видання науково-методичною радою факультету театрального мистецтва ХДАК з напрямку підготовки 026 Сценічне мистецтво_

“31” серпня

2019 року, протокол №1_

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно» напряму 02 «Культура і мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 026 «Сценічне мистецтво» та належить до обов'язкових освітніх компонентів циклу професійної і практичної підготовки. Обсяг дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») становить 6 кредитів ЄКТС / 180 годин, та розподіляється в годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять таким чином: 102 аудиторних години індивідуальних занять з викладачем для студентів денної форми навчання та 12 аудиторних годин індивідуальних занять з викладачем для студентів заочної форми навчання. Згідно плану навчального процесу спеціалізації «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно» студенти вивчають курс «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») на II–VII семестрах (денна форма навчання) і I–III семестрах (заочна форма навчання) на кафедрі майстерності актора факультету театрального мистецтва Харківської державної академії культури.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вокальне виконавство, практичні засади сольного співу – одного з найстародавніших видів мистецтва. Навчальна дисципліна «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») є однією із складових у комплексному професійному формуванні творчої особистості й музично-художньому становленні майбутнього фахівця мистецької сфери. Цей курс є практичним процесом, з розробленою системою заходів, спрямованих на формування та розвиток вокально-технічних і художньо-виконавських навичок студентів. Курс містить значний та різноманітний вокально-педагогічний матеріал (вправи, вокалізи, народні пісні (в обробці для голосу з фортепіано), пісні та романси українських і зарубіжних композиторів, старовинні класичні арії, арії (пісні) з опер українських і зарубіжних композиторів. Відповідно до професійного спрямування вокально-виконавської підготовки студентів спеціалізації «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно» необхідним і обов'язковим є включення до навчального репертуару спеціального фахового блоку вокальних творів, пов'язаних з музично-драматичною сферою, який містить пісні (арії) з оперет і мюзиклів; пісні з музики до драматичних вистав, кінофільмів, анімаційних фільмів та дитячі пісні. Під час вибору репертуару педагог-вокаліст повинен постійно враховувати індивідуальні особливості кожного студента, ступінь його співацької обдарованості, музичного розвитку та підготовки.

У професійній діяльності вокальний педагог керується головними дидактичними принципами: поступовості та послідовності в навчанні; єдності художнього і вокально-технічного розвитку; індивідуального підходу; поєднання та взаємозв'язку освітнього і виховного процесів.

З огляду на сучасні вимоги до навчального процесу у вищих навчальних закладах, першорядного значення набуває вироблення в студентів навичок самостійної роботи над розвитком фахової майстерності. Важливим є також виховання цілеспрямованості, вимогливості до себе, ініціативності й творчої активності студентів. Спираючись на кращі досягнення минулого і сучасного вокального виконавства, ця дисципліна поглиблює та посилює професійну і художньо-світоглядну підготовку студентів.

Міждисциплінарні зв'язки. У межах плану навчального процесу для студентів, які отримують перший (бакалаврський) рівень вищої освіти за спеціальністю «Сценічне мистецтво», спеціалізацією «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно», важливою особливістю дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») є її розгалужені зв'язки з освітніми компонентами різних циклів. Такими є: обов'язкові освітні компоненти професійної і практичної підготовки: «Історія української та світової літератури», «Історія українського та світового театру», «Майстерність актора», «Сценічна мова», «Історія кіно і телебачення»; вибіркові освітні компоненти: гуманітарні та соціально-економічні освітні

компоненти – «Естетика», освітні компоненти професійної і практичної підготовки: «Робота актора на радіо і ТБ», «Специфіка роботи актора в музично-драматичному театрі», «Ритміка, основи сценічного руху, танок», «Специфіка роботи актора в кіно». **Передумовами** для вивчення дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») стають раніше здобуті результати навчання в процесі вивчення освітніх компонент професійної і практичної підготовки: «Майстерність актора», «Сценічна мова» (обов'язкові освітні компоненти), «Ритміка, основи сценічного руху, танок» (вибіркові освітні компоненти). Набуті практичні навички і теоретичні знання, засвоєні під час вивчення дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу»), стають однією з умов, які сприяють якісному рівню опанування освітніх компонент професійної і практичної підготовки: «Майстерність актора», «Сценічна мова» (обов'язкові освітні компоненти); «Робота актора на радіо і ТБ», «Специфіка роботи актора в музично-драматичному театрі» та «Специфіка роботи актора в кіно» (вибіркові освітні компоненти), й забезпечують творчий розвиток студента в його виконавській діяльності під час подальшого вивчення обов'язкової освітньої компоненти «Практика»: «Виробнича практика».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових розділів:

1. Формування співацьких навичок майбутнього актора;
2. Розвиток музично-співацьких навичок;
3. Напрацювання специфічних співацьких відчуттів;
4. Удосконалення вокально-виконавських навичок;
5. Розвиток виразності співу студента-актора.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») є практична співацька і базова вокально-теоретична підготовка майбутнього актора драматичного театру і кіно та музично-естетичне виховання висококваліфікованого фахівця в галузі сценічного мистецтва.

Компетентності та програмні результати навчання, для формування яких використовується ця навчальна дисципліна, відповідають освітній програмі «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно».

Програмні компетентності, якими повинен володіти студент:

оперувати специфічною системою виразальних засобів (пластично-зображальними, акторсько-виконавськими, вокально-виконавськими) при створенні та демонстрації сценічного образу; засвоїти анатомо-фізіологічну будову голосового апарату, загальні засади співацького голосоутворення; гігієнічні правила поведінки з голосовим апаратом; володіти базовими термінами теоретичної та практичної царини вокального мистецтва; розуміти основні принципи самостійної роботи над вокальним репертуаром. Під час вивчення даної дисципліни студент також повинен оволодіти такими компетентностями як: здатність створювати на сцені відповідні художні інтерпретації різножанрових вокальних творів; донесення до глядача авторського задуму; здійснення виконавської діяльності на базі програмних знань і навичок репетиційної роботи й концертних виступів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») є:

- практична вокальна підготовка майбутнього актора драматичного театру і кіно;
- ознайомлення із загальними засадами співацького голосоутворення;
- розвиток координації роботи органів голосового апарату під час співу;
- оволодіння базовою вокальною технікою та художньо-виконавськими навичками в співі;
- формування почуття вокально-виконавського стилю;
- розвиток самоконтролю під час співу;
- ознайомлення з терміносистемою вокального мистецтва;
- опанування основними принципами та методами самостійної роботи над вокально-художнім репертуаром;

- розширення загального музичного кругозору майбутніх фахівців царини сценічного мистецтва.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: будову голосового апарату, загальні гігієнічні правила поводження з голосовим апаратом; базовий тезаурус вокально-виконавської сфери;

вміти: виконувати програмні вокальні твори (в межах діапазону півтори октави), використовуючи базову співацьку технологію, інтонаційно чисто, музично виразно, відповідно до жанру та стилю твору; застосовувати практичні навички і теоретичні знання зі сфери вокальної галузі щодо питань професійної виконавської практики; проводити загальний музично-виконавський аналіз художнього вокального репертуару;

мати навички: самостійно працювати над музично-літературним текстом вокального твору; пошуку індивідуальних вокально-виконавських рішень; знаходження особистих шляхів втілення музично-сценічних образів; самостійно працювати над вправами, спрямованими на вивільнення та укріплення м'язів голосового апарату (артикуляційних і дихальних органів); контролю голосового навантаження.

Ці результати навчання є достатніми для вирішення визначених виконавських вокально-сценічних завдань у майбутній професійній діяльності актора драматичного театру і кіно та для подальшого навчання за освітньою програмою.

На вивчення навчальної дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») відводиться 180 годин / 6 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Розділ 1. Формування співацьких навичок майбутнього актора.

Тема 1. Введення голосового апарату у фонаційний процес. Визначення музичних і співацьких даних студента. Ознайомлення студента з анатомо-фізіологічною будовою голосового апарату та загальними гігієнічними правилами поводження з голосовим апаратом. Визначення типу голосу студента. Розучування нескладного вокалізу із сольфеджуванням нот або вокалізацією на найзручнішу голосну, народної пісні в обробці композитора для голосу та фортепіано.

Тема 2. Формування навичок співацького звукоутворення. Розвиток музичного слуху, формування уявлень про правильне співацьке звучання голосу. Ознайомлення із загальними засадами співацького голосоутворення, координацією роботи органів голосового апарату під час співу. Оволодіння співацьким типом дихання (найбільш рекомендованим для співу є нижньореберно-діафрагмальний (косто-абдомінальний) тип); урозуміння прерогативи типу співацького (свідомого, уповільненого) видиху над типом вдиху. Усвідомлення студентом реєстрової будови співацького голосу, взаємодії дихання та голосових складок на підставі використання різних видів співацької атаки. Підбір оптимальної величини імпедансу на основі індивідуального підходу.

Вивчення одного вокалізу та двох-трьох різностильових вокальних творів з текстом (романс або пісня українського чи зарубіжного композитора; твір (за вибором викладача) західноєвропейського старовинного композитора, або пісня (арія) з оперети, мюзиклу, або пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму, дитяча пісня; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Освоєння вміння триматися на сценічному майданчику під час вокального виступу та застосування отриманих музично-співацьких навичок за період вивчення дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») студентами денної й заочної форми навчання під час виступу на заліку по закінченні II семестру (згідно плану навчального процесу), що проходить у формі академічного концерту – публічного виконання вокальної програми, яка складається з трьох різностильових творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора; твір (за вибором викладача) західноєвропейського старовинного композитора, чи пісня (арія) з оперети, мюзиклу, театральної вистави, чи пісня з кінофільму, анімаційного фільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано).

Розділ 2. Розвиток музично-співацьких навичок.

Тема 3. Опанування основами вокальної мови. Формування музичного співацького тону разом із дикційною чіткістю. Усвідомлення студентом особливої, відмінної від мови, координації голосового апарату під час співу. Утворення співацького слова на основі правильно сформованого співацького звуку; формування відчуття вільної глотки під час співу, розвиток активності артикуляторних органів. Опанування рівністю звучання голосних в співі та оволодіння співацькими орфоепічними нормами вимови на центральній ділянці діапазону.

Розучування одного вокалізу, двох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або (за вибором викладача) твір західноєвропейського старовинного композитора, чи пісня (арія) з оперети, мюзиклу, чи пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму, дитяча пісня; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Тема 4. Розвиток резонансної техніки співу. Усвідомлення студентом головного та грудного резонування як індикаторів правильності співацького звуку. Напрацювання «високої позиції» звуку в співі як суб'єктивного відображення у відчуттях якості звучання голосу. Формування близькості й польотності співацького звуку, насиченості та оксамитовості тембру шляхом виховання голосу на правильній резонансній основі.

Розучування одного вокалізу, двох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або (за вибором викладача) твір західноєвропейського старовинного композитора, чи пісня (арія) з оперети, мюзиклу, чи пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Розділ 3. Напрацювання специфічних співацьких відчуттів.

Тема 5. Формування почуття опори під час співу. Усвідомлення студентом почуття опори як одного з найважливіших відчуттів у співі, що характеризує стійкий, правильно сформований звук («оперте звучання») і манеру голосоутворення («спів на опорі»). З'ясування зон «вокально-тілесної схеми» (за Р. Юссоном) та формування відчуття основних зон «вокально-тілесної схеми» під час співу. Поступове оволодіння почуттям співацької опори, що створює відчуття впевненості та зручності під час фонації.

Розучування одного вокалізу, двох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або (за вибором викладача) твір західноєвропейського старовинного композитора, чи пісня (арія) з оперети, мюзиклу, чи пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Тема 6. Розвиток вокального слуху. Розвиток вокального слуху – особливого виду музичного слуху, який містить звуковисотний, динамічний, тембровий, ритмічний слух, а також здатність відчувати не тільки особливості правильного співацького звучання, але й роботу голосового апарату, м'язово розуміти, що робить інший співак під час фонації. Розвиток свідомого відчуття основних зон «вокально-тілесної схеми» (за Р. Юссоном) під час співу.

Розучування одного вокалізу, двох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або (за вибором викладача) твір західноєвропейського старовинного композитора, чи пісня (арія) з оперети, мюзиклу, чи пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Розділ 4. Удосконалення вокально-виконавських навичок.

Тема 7. Засоби удосконалення співацького голосу. Подальше напрацювання музично-співацьких навичок, набутих впродовж попереднього навчання, їх розширення та розвиток. Постійне удосконалення музичного слуху студента. Поступовий розвиток діапазону голосу, робота над збагаченням тембрових якостей голосу. Напрацювання польотності звучання на робочому голосовому діапазоні. Постійне удосконалення вокального слуху, подальший

розвиток м'язових (дихальних, артикуляційних тощо) та резонаторних відчуттів, які приймають участь у контролі та регулюванні процесу співу. Розвиток та удосконалення голосу студента через вимоги музики. «Розумно добрані художні твори є основним засобом виховання співака» (Л. Дмитрієв). Поступовий та послідовний розвиток вокально-технічних та художньо-виконавських навичок студента в роботі над музично-художніми творами.

Розучування одного вокалізу, трьох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або (за вибором викладача) твір західноєвропейського старовинного композитора, чи пісня (арія) з оперети, мюзиклу; пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких навичок кожного студента.

Тема 8. Розвиток самоконтролю під час співу. Розуміння вокальної техніки як продукту психічної діяльності людини, співацьких емоцій як чинника, що сприяє напрацюванню вокальних навичок. Усвідомлення студентом значення розвитку музичного слуху як головного регулятора вокальної функції та цілеспрямована самостійна робота студента-актора в означеному напрямку. Удосконалення вокального слуху як значущої здатності самостійно оцінювати фонацію та дії, що її зумовлюють. Поступове та цілеспрямоване формування самоконтролю студента-актора. Виховання і формування стану «вокально-творчого спокою» (М. Микиша) під час співу.

Розучування трьох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або (за вибором викладача) старовинна арія західноєвропейського композитора, чи пісня (арія) з оперети, мюзиклу; пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано).

Освоєння вміння триматися на сценічному майданчику під час вокального виступу та застосування отриманих музично-співацьких навичок студентами денної форми навчання під час іспиту по закінченні VI семестру (згідно плану навчального процесу), що проходить у формі академічного концерту – публічного виконання вокальної програми, яка складається з трьох різностильових творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора; пісня з кінофільму, анімаційного фільму, театральної вистави, оперети чи мюзиклу або твір західноєвропейського старовинного композитора (за вибором викладача); народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано).

Розділ 5. Розвиток художньої виразності співу студента-актора.

Тема 9. Вокально-виконавський стиль. Подальший розвиток вокально-технічних і художньо-виконавських навичок студента в роботі над вокальним твором. Поступове удосконалення вокального слуху студента. Розвиток правильного звуковедення, інтонаційної чистоти, гнучкості голосу, почуття музичної форми на творах старовинних західноєвропейських класичних майстрів. Оволодіння художньо-виконавськими навичками втілення різноманітного характеру народних пісень. Розвиток виконавських здібностей студента на романсовій творчості та вибраних нескладних вокальних творах зарубіжних і українських композиторів-класиків. Засвоєння різнопланових вокально-художніх стилів виконання творів композиторів-романтиків, творів українських і зарубіжних композиторів ХХ ст., пісень (арій) з оперет, мюзиклів, театральних постанов, кінофільмів, особливостей художнього виконання дитячих пісень (зокрема, з дитячих кінофільмів, анімаційних фільмів), а також вокальних творів сучасних українських і зарубіжних композиторів. Підбір вокально-педагогічного репертуару визначається з урахуванням вокально-технічної розвиненості та музично-артистичних здібностей кожного студента на основі головних принципів співацького виховання. Формування художньо-виконавських навичок втілення вокально-сценічного образу запропонованих до вивчення музичних творів; збереження та розвиток почуття самоконтролю студента під час співу.

Розучування трьох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або (за вибором викладача) твір західноєвропейського старовинного композитора, чи пісня (арія) з оперети, мюзиклу; пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та

фортепіано), які добираються індивідуально, з урахуванням розвитку музично-співацьких та художньо-виконавських навичок кожного студента.

Тема 10. Сценічна майстерність виконавця. Удосконалення техніки володіння основними видами звуковедення, тембрового забарвлення звучання голосу в межах всього співацького діапазону студента-актора (приблизно півтори октави), гнучкості володіння співацьким диханням. Оволодіння різноманітними засобами музично-художньої виразності. Розвиток художньої емоційності під час вокального виконання, вміння перейнятися змістом виконуваного твору, використання акторської техніки для досягнення достатньої сили впливу на слухача (глядача). Засвоєння основних правил і способів подолання сценічного хвилювання. Формування навичок проведення музично-виконавського аналізу художнього вокального репертуару. Прищеплення встановлених основних правил у підході до розучування нового твору. Формування навичок проведення музично-режисерської роботи над вокальним твором (за К. Станіславським), визначення її складових. Закріплення основних принципів самостійної роботи над вокальним репертуаром, застосування напрацьованих вмінь і навичок у власній виконавській інтерпретації художнього вокального образу.

Розучування трьох нових різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора, або (за вибором викладача) старовинна арія західноєвропейського композитора, чи пісня (арія) з оперети, мюзиклу; пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано).

Застосування отриманих вокально-технічних і художньо-виконавських навичок за період вивчення дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») студентами денної форми навчання під час виступу на заліку по закінченні VII семестру (згідно плану навчального процесу). Публічне виконання програми, яка складається з трьох різностильових вокальних творів (пісня (романс) українського чи зарубіжного композитора; пісня (арія) з оперети, мюзиклу або пісня з театральної вистави, кінофільму, анімаційного фільму; народна пісня в обробці композитора для голосу та фортепіано). Репертуар добирається індивідуально, з урахуванням вокально-виконавських здібностей та рівня їх розвитку кожного студента.

3. Рекомендована література

Основна

1. Антонюк В. Постановка голосу : навч. посібник для студ. вищих муз. навч. закладів / В. Антонюк. — К. : Укр. ідея, 2000. — 68 с.
2. Гринь Л. Теоретико-методичні основи вокальної підготовки майбутніх акторів. Науково-методичний посібник для студентів спеціальності «Театральне мистецтво» / Л. Гринь; [наук. ред. Г. В. Локарева]. — Запоріжжя : ЗНУ, 2011. — 149 с. : нот.
3. Дорошенко В. Сольний спів як засіб виховання студента-актора: навчально-методичний посібник / В. Дорошенко. — Х. : Колегіум, 2010. — 152 с.
4. Микиша М. Практичні основи вокального мистецтва / М. Микиша. — К. : Муз. Україна, 1971. — 92 с.
5. Очеретовська Н. Український словник музичних термінів : наукове видання / Н. Очеретовська, Н. Цицалюк, К. Черемський. — Х. : Атос, 2008. — 178 с.
6. Прохорова Л. Українська естрадна вокальна школа : навч. посібник для студ. вищих навч. закл. культ. та мист. / Л. Прохорова. — Вінниця : Нова книга, 2006. — 384 с.
7. Стахевич О. Основи вокальної педагогіки. Ч. 1. Природно-наукові теорії сольного співу : навч. посібник / О. Стахевич. — Х. ; Суми : ХДАК : Сум. ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. — 92 с.
8. Юцевич Ю. Музика. Словник-довідник / Ю. Юцевич. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. — 352 с. Р/д : <https://archive.org/details/dovidnyk2003/page/n5/mode/1up>

Додаткова

1. Антонюк В. Виконавські форми сольного співу : до питання виховання різнопрофільних співацьких особистостей : дослідницька праця / В. Антонюк. — К. : Укр. ідея, 1999. — 24 с.

2. Гребенюк Н. До проблеми значення фізіологічного аспекту в розвитку співака / Н. Гребенюк // *Культура України : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури.* — Х., 2002. — Вип. 9. — С. 158–162.
3. Єрошенко О. В. Виразність вокального виконавства: художні та природничі чинники / О. В. Єрошенко // *Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харк. держ. акад. культури; за заг. ред. В. М. Шейка.* — Х. : ХДАК, 2012. — Вип. 36. — С. 252–261.
4. Єрошенко О. В. Вокалізи як засіб розвитку професійного голосу студентів спеціалізації «Акторське мистецтво драматичного театру і кіно» / О. В. Єрошенко // *Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка.* — Харків : ХДАК, 2017. — Вип.. 56. — С. 88–98.
5. Єрошенко О. В. До питання про музичний компонент у сучасному вітчизняному драматичному театрі (на прикладі м. Харкова) / О. В. Єрошенко // *Трансформаційні процеси в мистецькій освіті та культурі України XXI століття: Зб. матеріалів Міжн. наук.-творч. конф., Одеса, Київ, Варшава, 25-26 квітня 2017 р.* — К. : НАКККиМ, 2017. — С. 62-65. — Р/д : https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/Konferencii/2017_transformaciyni_proceny_v_mysteckiy_osvit_i_ta_kulturi_ukrayiny XXI_stolittya.pdf
6. Єрошенко О. В. Емоційні чинники у вокальному виконавстві (до проблематики психології співу) / Єрошенко О. В. // *Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. : [зб. наук. пр.] / Харк. держ. акад. дизайну і мистец.* — Х., 2009. — № 10. — С. 27-34.
7. Єрошенко О. В. Жанрові видозміни музичної вистави сучасного українського театру / О. В. Єрошенко // *Мистецька освіта України XXI століття : євроінтеграційний вектор : Зб. матеріалів П'ятої Міжн. наук.-творч. конф., Одеса, Київ, Варшава, 12-13 травня 2016 р.* — К. : НАКККиМ, 2016. — С. 135-138. — Р/д : https://nakkkim.edu.ua/images/vidannya/Konferencii/Konferensiya_Mystetska_osvita_2016_compressed.pdf
8. Єрошенко О. В. Концертний виступ як засіб вокальної підготовки студента-актора / О. В. Єрошенко // *Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка.* — Харків : ХДАК, 2018. — Вип.. 61. — С. 63–73.
9. Єрошенко О. В. Креативність як характерна компонента вокального виконавства / Єрошенко О. В. // *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. дизайну і мистец.* — Х., 2008. — Вип. 4/6. — С. 26-29.
10. Єрошенко О. В. Музично-драматичний аспект у вокальному навчанні студентів-акторів ХДАК / О. В. Єрошенко, Г. М. Бреславець // *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матер. міжнар. наук. конф. (26-27 листоп. 2015 р.) / Харків. держ. акад. культури ; відп. за вип. Н. М. Кушнарєнко.* — Харків : ХДАК, 2015. — С. 251-254.
11. Єрошенко О. В. Особливості вокального навчання низьких чоловічих голосів студентів-акторів (на матеріалі українських класичних музично-драматичних творів) / О. В. Єрошенко // *Культура України. Сер.: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка.* — Харків : ХДАК, 2016. — Вип.. 54. — С. 116–127.
12. Єрошенко О. В. Про емоційну виразність голосу співака / О. В. Єрошенко // *Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури та туризму України, Харк. держ. акад. культури.* — Х., 2006. — Вип. 17 : *Мистецтвознавство. Філософія.* — С. 216-223.
13. Єрошенко О. В. Творчо-організаційна складова вокальної підготовки студентів-акторів (на прикладі ХДАК) / О. В. Єрошенко // *Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка.* — Харків : ХДАК, 2018. — Вип.. 59. — С. 9–19.
14. Єрошенко О. В. Фізіологічні механізми емоцій і творчість актора-співака / О. В. Єрошенко // *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. держ ун-т мистец.* — Х., 2006. — Вип. 17. — С. 48–59.
15. Єрошенко О. В. Формування співацьких навичок у студентів-акторів (на матеріалі обробок українських календарно-обрядових пісень) / О. В. Єрошенко // *Культура України. Сер. Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / Харків. держ. акад. культури ; за заг. ред. В. М. Шейка.* — Харків : ХДАК, 2015. — Вип.. 50. — С. 57–67.

16. Застосування системи Крістін Лінклейтер у вокальній педагогіці : Методична розробка до курсу «Сольний спів» / Харк. держ. акад. культури ; Уклад. В. Ф. Харитонова. – Х. : ХДАК, 2006. — 18 с.
17. Лисенко М. Про народну пісню і народність в музиці / М. Лисенко ; [ред., передмова та примітки М. Гордійчука]. — К. : Мистецтво, 1955. — 68 с. з нот.
18. Мадишева Т. П. Інтонаційно-фонетичний аспект вокального виконавства / Т. П. Мадишева // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. пр. / Харк. держ. ін-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. — Х., 2002. — Вип.. 9. — С. 38–49.
19. Сгібнева С. С. Вокальна творчість актора драматичного театру: мистецтвознавчий та психолого-педагогічний аспекти : автореф. дис. ... канд. мистецтвознав. : 17.00.03 – музичне мистецтво / Сгібнева Сніжана Сергіївна ; Харк. держ. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. — Х., 2009. — 17 с.
20. Тобілевич С. Корифеї українського театру. Портрети, спогади / С. Тобілевич, [ред. передмова та прим. О. Борщаговського]. — К. : Мистецтво, 1947. — 116 с.
21. Щербіна І. В. Психотренінг вокаліста в музичному мистецтві / І. В. Щербіна // Таврійські студії. Мистецтвознавство. — 2012. — № 2. — Р/д : http://nbuv.gov.ua/UJRN/tsm_2012_2_14
22. Юцевич Ю. Словник музичних термінів / Ю. Юцевич. — К. : Муз. Україна, 1977. — 206 с.

Інформаційні ресурси

1. Музика онлайн. — Р/д : [<http://music.i.ua>].
2. Наше. Тексти пісень з нотами. — Р/д : [<http://nashe.com.ua/song>].
3. *Ноти. Золотий фонд української естради.* — Р/д : [uaestrada.org/rizne/noty].
4. Ноти українських композиторів — Р/д : [<http://ukrnotes.in.ua/>].
5. Публічна нотна електронна бібліотека. — Р/д : [<http://www.ecosvit.org/bibl>].
6. Українські народні 150 пісень. — Р/д : [<https://mychords.net/uk/ukrayinski-narodni/>].
7. Українські пісні: Тексти та акорди пісень — Р/д : [<https://www.pisni.org.ua/links/notes.html>].
8. Free-scores.com: World Free Sheet music (PDF, MIDI, MP3) (Безкоштовний нотний архів). — Р/д: [http://www.free-scores.com/index_uk.php].
9. Home – Cantorion – Free sheet music, free scores (Безкоштовні ноти, прослуховування та концертні оголошення) — Р/д : [<http://cantorion.org/>].
10. IMSLP – Petrucci Music Library (нотна вікіпедія) – Р/д : [http://imslp.org/wiki/Main_Page].

Бібліотеки

1. Бібліотека Харківської державної академії культури.
2. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека імені К. С. Станіславського.
3. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу»); мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали. **Оцінка знань та виконавських навичок студентів** з навчальної дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») здійснюється з урахуванням якісних критеріїв за трьома рівнями:

Репродуктивний рівень — передбачає вміння репродукувати музично-літературний текст та характер вокальної програми, яка виконується; відповідає оцінці «задовільно» або заліку.

Алгоритмічний рівень — передбачає поєднання репродуктивного рівня оволодіння матеріалом, вокально-технічну вправність та вміння розв'язувати виконавські завдання, що відповідає оцінці «добре» або заліку.

Творчий рівень — передбачає поєднання алгоритмічного рівня оволодіння вокально-педагогічним матеріалом з проявами музично-творчої індивідуальності студента, що відповідає оцінці «відмінно» або заліку.

Незадовільна оцінка або не зарахування заліку виставляється студентові при невиконанні ним програми або виконанні її на дуже низькому вокально-технічному та художньому рівнях.

Підсумковий контроль засвоєння знань та вмінь з навчальної дисципліни «Основи вокалу, музично-драматичний клас» («Основи вокалу») здійснюється у формі заліків на II та VII семестрах та іспиту на VI семестрі (денна форма навчання), і заліку на II семестрі (заочна форма навчання). Іспит й заліки проводяться у формі академічного концерту (публічне виконання трьох програмних вокальних творів).

5. Засоби діагностики успішності навчання:

- заліки, іспит (у формі академічних концертів);
- перевірка практичних вокально-виконавських завдань (у формі публічних виступів, контрольних занять);
- перевірка завдань самостійної роботи;
- студентські вокальні виступи на творчих заходах;
- інші види індивідуальних завдань.

Передбачено періодичні (рубіжні) етапи контролю рівня опанування навчальної програми дисципліни у формі перевірки практичних вокально-виконавських завдань двічі на семестр (денна форма навчання): публічний виступ (виконання двох (II-IV семестри) і трьох (V-VII семестри) програмних вокальних творів); контрольні уроки, поточна перевірка знання студентами музично-літературного тексту творів вокально-педагогічного репертуару та вміння його правильно відтворювати під час співу, перевірка якості виконання завдань самостійної роботи студентів та вокальні виступи на творчих заходах.

Визначення рейтингу навчальної діяльності студента з дисципліни (денна форма навчання)

Сем. II (поточ. тестув.)		підс. контр.	сум	Семестри III-VI (поточне тестування)						підс. контр.	сум	Сем. VII (поточ. тестув.)		підс. контр.	сум
P. I		залік	100	P. II		P. III		P. IV		іспит	100	P. V		залік	100
60		40										60			
T.1	T.2			T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8			T.9	T.10		
5	55			7,5	8,5	7,5	8,5	16	12			38	22		

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ**Основи вокалу, музично-драматичний клас
(Основи вокалу)**

Програма дисципліни
для студентів спеціальності «Сценічне мистецтво»
спеціалізації «Акторське мистецтво драматичного театру та кіно»

Розробник
Єрошенко Олена Віталіївна,
канд. мистецтвозавства, доцент

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерний набір та верстка *Єрошенко О. В.*

План 2019

Підписано до друку 2019 р. Формат 60×84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф.
Ум. друк. арк. 0,89. Тираж 50 прим. Зам. №

ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацький узвіз, 4.
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК